

Eendracht maakt daadkracht

Aanknopingspunten en aanbevelingen voor nauwere economische samenwerking in Midden-Limburg

Kennis en Economisch Onderzoek
Rabobank Nederland

april 2007

Inhoudsopgave

Management summary	5
1. De huidige situatie	7
2. Een regio met twee gezichten	8
3. Motieven voor samenwerking	10
4. Grondbeginselen van samenwerking	11
Complementariteit	11
Economische schaalvoordelen	11
Bestuurlijke invloed	12
5. Sterkte-zwakke analyse	13
6. Concrete thema's	16
Toerisme en recreatie	16
Infrastructuur	17
Promotie en acquisitie	18
7. Naar een regionale ondernemersagenda	21
Geraadpleegde bronnen	22

Management summary

De tijd is rijp voor een breed gedragen samenwerking tussen Roermond en Weert. Een samenwerking die Midden-Limburg krachtig op de kaart zet tussen de meer gedefinieerde regio's Noord- en Zuid-Limburg. Roermond en Weert hebben alles in zich om elkaar aan te vullen, samen op te trekken en van Midden-Limburg in ruimtelijk-economische zin een sterkere regio te maken.

Als het gaat om koop-, pendel- en handelsstromen zijn Roermond en Weert min of meer complementair aan elkaar. Desondanks functioneert Midden-Limburg nog niet als een samenhangende regio. Pas als sprake is van een gemeenschappelijke vijand –de IJzeren Rijn- zoeken Roermond en Weert elkaar op. Wat dat betreft zijn de omringende regio's aanzienlijk verder. Het resultaat is evident; mede door deze samenwerking staan Noord-Limburg, Heuvelland en Parkstad (Zuid-Limburg) in bestuurlijk Limburg én Nederland beter op de kaart dan de regio Midden-Limburg. Zo heeft Roermond zijn positie op het gebied van overheid en onderwijs ten opzichte van de buurregio's de afgelopen jaren zien verzwakken. Voorts zal Weert nieuwe bedrijven en investeringen uit de regio Eindhoven niet op een presenteerblaadje aangeboden krijgen. Voor beide geldt dat zij succesvoller aanspraak kunnen maken op regionale centrumfuncties wanneer dat in regionaal verband gebeurt.

In het kort zijn er drie hoofdargumenten voor een krachtenbundeling van Roermond en Weert: complementariteit, economische schaalvoordelen en bestuurlijke invloed. Een voorbeeld van samenwerking waarbij deze drie argumenten samenvallen is die op toeristisch gebied. In zowel Roermond als Weert speelt de toeristische sector een belangrijke rol in de economie. In beide gebieden liggen volop kansen voor een verdere ontwikkeling van deze sector.

De twee zijn volledig complementair aan elkaar. Waar Roermond een historisch centrum met veel monumenten herbergt en waterrecreatie en retail te bieden heeft, kenmerkt Weert zich door uitgestrekte, open agrarische en natuurgebieden. Waar Roermond een omvangrijk hotelaanbod heeft, kent Weert veel campings en vakantieparken. Een bundeling dan krachten ligt derhalve voor de hand. Resultaat is een regio met een uitgebalanceerd toeristisch aanbod dat zich uitstekend leent voor combinatiebezoek en meerdaagse verblijven. Het hieruit voortvloeiende toeristisch profiel is aanzienlijk sterker dan de som van die van beide gemeenten apart.

Een ander terrein waarop samenwerking in de regio haar vruchten af kan werpen, is op dat van infrastructuur. Midden-Limburg kent geen visie op infrastructurele vraagstukken. Desondanks geven de strategische ligging en de knooppuntfunctie van de regio alle aanleiding een dergelijke visie te ontwikkelen. Als voorbeeld noemen we de gevolgen en daaruit voortvloeiende kansen van de realisatie van de A73, de toekomst van de N280 en de logistieke kansen van de regio in West-Europees verband. Concreet: wat Venlo voor de logistiek is tussen Rotterdam en Nordrhein-Westfalen is, zou de regio Roermond-Weert kunnen zijn voor die tussen Antwerpen en Nordrhein-Westfalen.

Bovenal hebben Roermond en Weert buiten de eigen regio geen duidelijk profiel op het gebied van wonen, werken en recreëren. In grote delen van Nederland staan de steden niet of niet goed op de kaart. Dat geldt ook voor de potentiële markten in westelijk Duitsland en het noordoosten van België. Een gezamenlijk profiel kan ook hier uitkomst bieden.

Samenwerking tussen Roermond en Weert kan de regio, kortom, op veel terreinen winst opleveren. Het momentum lijkt er nu ook te zijn. De aandacht voor de regio als geheel is groter dan ooit tevoren. Vanuit de provincie, vanuit de gemeenten zelf, maar ook vanuit de regionale MKB-organisaties.

Deze notitie kan dan ook worden gelezen als een aanmoediging van Rabobank richting ondernemers, bestuurders en andere partijen om te komen tot een effectieve krachtenbundeling in Midden-Limburg. Rabobank wil met deze notitie als kennisinstituut een bijdrage leveren aan het welzijn van de maatschappelijke omgeving waarin zij opereert en waarmee ze zich verbonden voelt.

Voorliggende notitie beperkt zich tot een verkenning van aanknopingspunten voor economische samenwerking tussen Roermond en Weert. Hieraan ligt geen analyse ten grondslag waarin verschillende regionale samenwerkingsvarianten naast elkaar zijn gezet en tegen elkaar zijn afgewogen. Andere regionale samenwerkingsverbanden in de omgeving zijn al in de maak of bestaan reeds: Noord-Limburg, Parkstad, StadsRegioEindhoven et cetera.

De notitie velt dan ook geen oordeel over de 'ideale' regionale afbakening en geografische schaal voor economische samenwerking. De hier geformuleerde kansen voor regionale samenwerking zijn primair ingegeven vanuit de –potentiële- relatie en wederzijdse belangen tussen Roermond en Weert.

1. De huidige situatie

Momenteel is Midden-Limburg een administratieve en bestuurlijke regio van de tweede tot de derde orde. Daarmee wordt bedoeld dat de administratieve relevantie vrij beperkt is en de bestuurlijke relevantie zeer fragmentarisch. Administratief gaat het om het zogenoemde Corop-gebied, op welk schaalniveau diverse statistieken zijn te raadplegen.

Bestuurlijk en beleidsmatig gezien vindt –in toenemende mate- samenwerking plaats op specifieke en overwegend niet economische gebieden:

- Noord- en Midden-Limburg: zorg (ziekenhuizen, GGZ, GGD), ondernemersondersteuning (KvK), veiligheid (brandweer, politie), plattelandontwikkeling (CERES).
- Subregio's Weert en Roermond afzonderlijk: onderwijs (SOML, WSNS), toerisme (VVV's), Samenwerkingsverband Roermond.
- Grensoverschrijdend: BES, Heinsberg-Limburg.
- Daarnaast is in de regio recent een kleine gemeentelijke herindeling doorgevoerd.

Een goed voorbeeld van een al lopende thematische samenwerking tussen Weert en Roermond is het Samenwerkingsverband IJzeren Rijn Midden-Limburg.

In het landelijke en provinciale bestuur staat Midden-Limburg minder prominent op de kaart dan Noord- (Venlo) en Zuid-Limburg. Door het vorige kabinet zijn de beide andere Limburgse regio's in de nota Pieken in de Delta specifiek aangeduid als economische kerngebieden. Venlo als logistieke hotspot en Greenport, Heerlen-Maastricht als grootstedelijke concentratie en onderdeel van de 'kennis'driehoek Luik-Aken-Maastricht.

In het provinciale beleid gaat eveneens relatief veel aandacht uit naar de economische ontwikkeling van Noord- en Zuid-Limburg. Deels is dat te verklaren doordat de Limburgse economie zich grotendeels in deze gebieden concentreert. Midden-Limburg heeft een aandeel van circa 20% in de Limburgse werkgelegenheid en het BRP.

Economische betekenis subregio's in Midden-Limburg en Midden-Limburg in Limburg

	aandeel M-Limburg in Provincie Limburg	aandeel in M-Limburg	
		Weert e.o.	Roermond e.o.
bevolking	20,9%	39,3%	60,7%
beroepsbevolking	21,4%	39,2%	60,8%
inkomen	21,2%	39,2%	60,8%
banen	20,1%	40,2%	59,8%
bedrijven	24,3%	41,9%	58,1%

Bron: CBS, LISA, Etin.

Een andere reden kan zijn dat Midden-Limburg als entiteit minder scherp op het netvlies van bestuurders en beleidsmakers staat dan de beide andere regio's. Het imago van Midden-Limburg lijkt niet erg uitgesproken te zijn.

De gebrekkige beeldvorming van Midden-Limburg bij beslissers en het brede publiek zal ongetwijfeld ook te maken hebben met de matige eenduidigheid en samenhang van het gebied. Een vergelijking van de beide subregio's op een aantal structuurkenmerken maakt duidelijk dat we niet van een eenduidige regio kunnen spreken.

2. Een regio met twee gezichten

Roermond en Weert zijn de stedelijke en daarmee tevens de economische concentraties in Midden-Limburg. Natuurlijk bestaat Midden-Limburg uit meer dan Roermond en Weert alleen. Bijna de helft van de werkgelegenheid bevindt zich buiten deze twee gemeenten. Gemeenten als Leudal en Nederweert dragen daarnaast fors bij aan de aantrekkelijkheid van de regio als verblijfsgebied. Niettemin kunnen de steden als de economische motoren van Midden-Limburg worden gezien en valt of staat een regionale samenwerking primair bij de betrokkenheid daarin van Roermond en Weert.

De Weertse economie is sterker gericht op maakactiviteiten (industrie, bouw), waar die van Roermond een sterker accent heeft liggen op dienstverlening (met name zorg en overheid). De Roermondse economie vertoont grotere gelijkenissen met de Nederlandse.

Weert geniet een hoger welvaartspeil dan Roermond, afgemeten naar het inkomensniveau. Een huishouden in Weert beschikt over circa € 29 duizend netto besteedbaar inkomen per jaar, een Roermonds huishouden moet het met circa € 27 duizend per jaar doen. Een belangrijke verklaring hiervoor is de sterkere arbeidsmarkt in Weert ten opzichte van die in Roermond. De werkloosheid lag in 2006 in Weert gemiddeld op 6,8%, een procentpunt lager dan die in Roermond. De kwaliteit van de beroepsbevolking en de strategische gunstiger ligging van Weert dragen bij aan de wat betere economische uitgangspositie van deze stad: de A2 en de invloedssfeer van de regio Eindhoven, die resulteren in een opvangfunctie voor bewoners uit die regio.

In sociaal-cultureel opzicht wijkt Roermond sterker van het Nederlandse profiel af dan Weert. Op thema's als traditionele leefstijl, confessionaliteit, suburbane leefcultuur en indicatoren voor armoede(gevaar) vertoont Weert een tamelijk gemiddeld karakter. Roermond daarentegen heeft een meer uitgesproken profiel op met name kansarmoede (relatief hoog), traditie (vrij laag) en suburbaniteit (eveneens vrij laag).¹

Deze onderlinge vergelijking is niet bedoeld om te bepalen welke van de twee gemeenten het beter doet of in economische zin belangrijker is, maar om vast te stellen dat Roermond en Weert in niet vanuit eenzelfde achtergrond naar kansen en behoeften aan regionale samenwerking kijken.

Het feit dat Roermond en Weert qua sociaal en economisch karakter van elkaar verschillen roept de vraag op in hoeverre ze elkaar in de praktijk aanvullen. Een ruimtelijk-economische veronderstelling is dat Roermond en Weert, als naburige regio's met een onderscheidend economisch profiel, complementair aan elkaar kunnen zijn, als gevolg waarvan intensief economisch verkeer tussen beide regio's ontstaat. Is er sprake van een dergelijke sterke functionele samenhang tussen de beide gemeenten en/of subregio's Roermond en Weert? Dat zou moeten blijken uit indicatoren die duiden op sociale en economische onderlinge uitwisselingsrelaties: migratie, koopstromen, pendelstromen en handelsstromen.

Zoals in vrijwel alle gemeenten het geval is, vindt het meeste economische verkeer in Weert en Roermond binnen de eigen gemeentegrenzen plaats. Economische relaties tussen

---

¹ De sociaal-culturele analyse is gebaseerd op een systematiek die door het CBS en sociaal-geograaf Van Leeuwen is ontwikkeld om o.b.v. 'harde' cijfers de mate van overeenkomst in karakter tussen gemeenten en regio's onderling met elkaar te kunnen vergelijken naar thema.

individuele gemeenten beslaan doorgaans slechts een fractie van het totale verkeer. Dat geldt voor handelsstromen (b2b) en pendelstromen (woon-werkverkeer), maar zeker voor koopstromen (winkelverkeer). De economie van Weert richt zich per saldo sterker op Roermond dan omgekeerd. De Weertse economie is op het gebied van intermediaire handelsrelaties en woningmarktrelaties sowieso wat meer naar buiten gericht dan die van Roermond. Roermond heeft wel een sterke externe gerichtheid op het gebied van winkelen en recreatie (consumenten).

Bovendien richt Weert zich voor economische relaties op andere gebieden dan Roermond. Sittard-Geleen, Zuid-Limburg, maar ook Venlo zijn belangrijke partners voor Roermond. Bovendien onderhoudt Roermond nauwe economische relaties met het Duitse buurgebied. In het bijzonder door zich –met succes- te profileren als een aantrekkelijke winkelstad. De komst van het DOC zorgt voor veel extra Duitse bezoekers.

Weert richt zich juist meer op de regio Eindhoven en vervolgens op diverse steden in Limburg en Zuidoost-Brabant. Dit heeft onder meer te maken met eerder genoemde kenmerken van de Weertse economie: de ligging -aan de A2- en het meer ‘stuwende’ karakter van de economische structuur van Weert. Daarnaast is Weert sterker gericht op Belgisch Limburg en wat minder sterk op het Duitse buurgebied. Weert ligt ook duidelijker binnen de invloedssfeer van de kennisrelaties tussen de regio Eindhoven en Leuven.

Tabel 1 Economisch verkeer vanuit Weert resp. Roermond naar andere steden

(als % van de totale stromen –bestedingen, pendel, bedrijfsinkopen- naar buiten de gemeente)

<i>Naar:</i>	Koopstromen <i>vanuit:</i>		Pendelstromen <i>vanuit:</i>		Bedrijfsinkopen <i>vanuit:</i>	
	Weert	Roermond	Weert	Roermond	Weert	Roermond
Roermond	7%	n.v.t.	1%	n.v.t.	2%	n.v.t.
Weert	n.v.t.	4%	n.v.t.	2%	n.v.t.	1%
Echt-Susteren	1%	5%	1%	2%	1%	1%
Sittard-Geleen	1%	4%	1%	3%	1%	2%
Heerlen	2%	9%	1%	2%	1%	1%
Maastricht	2%	2%	1%	3%	0%	0%
Venlo	1%	3%	1%	2%	1%	1%
Venray	0%	0%	1%	7%	1%	1%
Helmond	1%	0%	1%	2%	0%	0%
Eindhoven	11%	5%	2%	2%	2%	1%

Bron: Rabobank, o.b.v. CBS en een eigen Rabobank-database.

De economische oriëntatie van beide steden is eerder noord-zuid dan oost-west gericht. Van een sterke functionele samenhang van de regionale economie kan dan ook niet worden gesproken. Midden-Limburg bestaat uit twee economische zwaartepunten met elk hun eigen subregionaal verzorgingsgebied.

Min of meer daartussen speelt de nieuwe gemeente Leudal in economisch opzicht een deels ondersteunende, deels onafhankelijke rol. Zo is de arbeidsmarkt van Leudal opvallend sterk op het eigen verzorgingsgebied gericht. De beroepsbevolking in deze gemeente neemt nog geen 10% van de banen in Roermond en Weert voor zijn rekening.²

² Etil (2007), De ruggengraat van Midden-Limburg: regionaal-economisch belang van de N280 West.

3. Motieven voor samenwerking

Het is duidelijk dat Midden-Limburg –nog– niet als een samenhangende regio functioneert. Het is dan ook niet verbazingwekkend dat er maatschappelijk en bij lokale bestuurders in Weert en Roermond lange tijd weinig aandacht voor nauwere samenwerking bestond. Sterker, traditioneel gingen Roermond en Weert elk hun eigen weg. Vanuit een verschillende historie en maatschappelijke en bestuurlijke cultuur.

De laatste jaren begint daarin verandering te komen en de laatste tijd lijkt zelfs sprake van een omslag in het denken. Een gezamenlijke bedreiging of vijand is in de praktijk meestal eerder aanleiding om elkaar op te zoeken dan wanneer er misschien gezamenlijke kans liggen. Dat is ook in deze regio gebeurd rondom de IJzeren Rijn. Deze zeer specifiek ingestoken samenwerking heeft er wel voor gezorgd dat Roermond en Weert van de voordelen en het functioneren van samenwerking hebben kunnen proeven. Misschien smaakt het naar meer...

Er zijn immers andere bedreigende ontwikkelingen die aanleiding geven om de samenwerking in de regio te versterken. De omliggende regio's Zuidoost-Brabant, Noord-Limburg (Venlo), Maastricht, Heuvelland en Parkstad hebben de beweging naar nauwere regionale samenwerking al gemaakt. Mede daardoor staan ze in bestuurlijk Limburg en Nederland beter op de kaart dan Roermond en Weert. Bij de verdeling van subsidies en overheidsinvesteringen kan dat nadelig voor laatst genoemden uitpakken.

Roermond heeft zijn positie op het gebied van overheid en onderwijs ten opzichte van de buurregio's de afgelopen jaren zien verzwakken. Alleen opererend vanuit een regionale context die er toe doet, kan Roermond –weer- aanspraak maken op regionale centrumfuncties. Weert kan niet gaan zitten wachten op de komst van bedrijven en investeringen uit de regio Eindhoven, doordat het daar te vol zou worden. Het is zaak ze te werven en de regio Eindhoven als partner op te zoeken. Dat gaat in regionaal verband krachtiger dan als gemeente alleen. Verder verliest Weert aan koopkracht aan het voor winkelen aantrekkelijkere Roermond. Er is kortom alle reden op het gebied van wonen, winkelen en voorzieningen meer regionale afstemming te zoeken.

4. Grondbeginselen van samenwerking

Om de samenwerking in Midden-Limburg gestructureerder en vanuit een perspectiefvolle benadering vorm te geven, is een visie nodig die door drie hoofdargumenten voor samenwerking wordt gedragen:

1. Complementariteit
2. Economische schaalvoordelen
3. Bestuurlijke invloed

Complementariteit

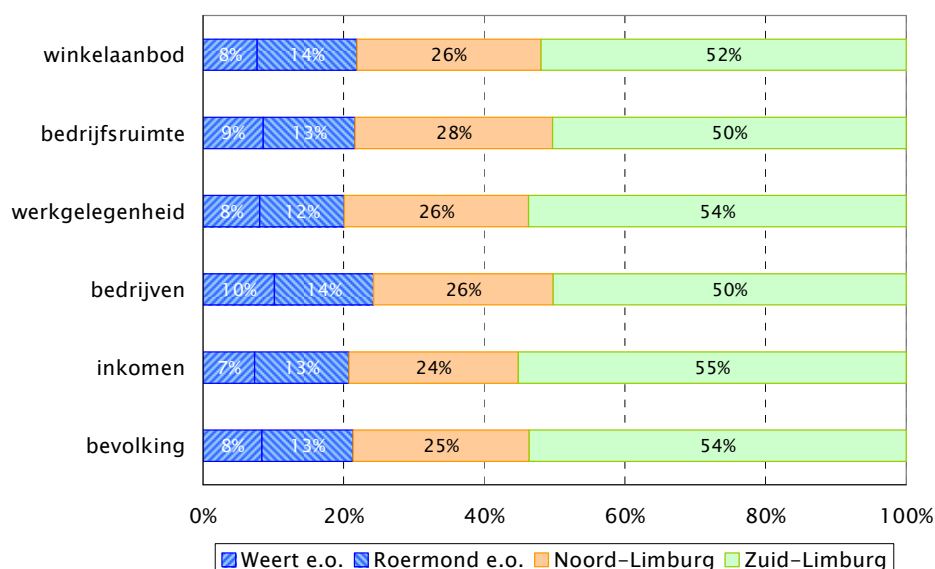
Het gaat daarbij om het benutten van kansen omtrent wederzijdse aanvulling van economische kwaliteiten en productiefactoren. Daarbij gaat het erom bewust te profiteren van het complete vestigingsklimaatproduct dat Midden-Limburg biedt, onder meer voor de acquisitie van bedrijven en bezoekers van buiten.

Economische schaalvoordelen

Dit heeft betrekking op vergroting van de regionale markt(focus) en bundeling en optimale allocatie van investeringen op terreinen die beide lokale economieën versterken. Hierbij gaat het om het verbeteren van de transparantie van markten in de regio voor het regionale bedrijfsleven (horizontale ketenintegratie), het in de regio optimaal op elkaar laten aansluiten van afzonderlijke lokale investeringen, maar ook om het vermijden van ongewenste binnenregionale concurrentie door 'overaanbod', zoals op het gebied van detailhandel en bedrijfsruimte.

Figuur 2 illustreert dat met een marktfocus op Midden-Limburg het economische draagvlak voor Weert en Roermond voor bijvoorbeeld maatschappelijke investeringen grofweg verdubbelt. Op die manier ontstaat een marktgebied dat zich qua omvang redelijk laat vergelijken met dat van Noord-Limburg. Roermond en Weert afzonderlijk vormen slechts kleine economische eenheden tussen de grotere economische regio's Noord- en Zuid-Limburg in.

Figuur 2 Aandeel van Weert en Roermond in de economie van Limburg (2005-'06)

Bron: Rabobank/ABF, 2006.

Bestuurlijke invloed

Een sterkere positie naar buiten toe door bundeling van krachten ten behoeve van het bovenregionale beleid, bestuurlijke en beleidscompetenties, lobby-voering, gericht op de concurrentieslag met andere regio's. De samenwerking die er momenteel al is – Samenwerkingsverband IJzeren Rijn Midden-Limburg- heeft vooral deze aanleiding. De motivatie voor deze samenwerking is echter een negatieve (een gemeenschappelijke vijand), themagericht en –dus- van tijdelijke aard.

In de praktijk is de scheiding tussen de drie argumenten vaak minder scherp dan hier wellicht wordt gesuggereerd. Figuur 2 geeft niet alleen aan wat een bredere 'mental map' aan potentiële handelsrelaties, ook zet een Midden-Limburg profiel de regio sterker op de kaart naar naburige regio's dan Roermond en Weert afzonderlijk. Een voorbeeld waarbij alle drie de argumenten tegelijk spelen is samenwerking tussen Roermond en Weert op toeristisch gebied.

Het toeristisch aanbod van Weert en Roermond afzonderlijk vullen elkaar aan, waardoor een breder c.q. completer toeristisch product kan worden gepresenteerd (complementariteit). De geografische schaal van het totale gebied biedt draagvlak (middelen, competenties) voor een professionelere en meer ambitieuze promotie van de regio als toeristisch gebied (schaalvoordelen). En een toeristisch gebied onder Midden-Limburgse naam staat sterker op de kaart naast gevestigde namen als het Zuid-Limburgse Heuvelland.

5. Sterkte-zwakte analyse

Vooraf gezien zijn alle drie de argumenten relevant en leveren ze voldoende stof voor het opstellen van een regionale ondernemersagenda. Om tot een concrete invulling van een dergelijke agenda te komen, is voor zowel Roermond als Weert is een beknopte SWOT-analyse (sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen) van de economie opgesteld³.

Een onderlinge vergelijking daarvan geeft inzicht in aanknopingspunten voor gemeenschappelijke doelstellingen en samenwerking. Of het nu juist is ingegeven door onderling vergelijkbare of elkaar aanvullende economische kenmerken en ontwikkelingen. Hier wordt met een schematische weergave van kernpunten uit de sterkte-zwakte analyse volstaan, aangezien het hier geen uitgebreid onderzoeksrapport, maar een daaruit voortvloeiende notitie betreft.

SWOT van Roermond en Weert

Roermond		Weert	
Sterkten/kansen	Zwakten/bedreigingen	Sterkten/kansen	Zwakten/bedreigingen
Bevolking			
- uitzicht op groei door woningbouw	- vergrijzing	- opvangfunctie regio Eindhoven	- vertrek jongeren
	- vertrek jongeren	- gezinnen/minder vergrijzing	- geen studentenpopulatie
	- weinig vestigers van buiten		
Woon-/verblijfsklimaat			
- winkelaanbod/DOC	- minder koopwoningen	- meer koopwoningen	- onbekendheid verblijfsklimaat
- monumenten	- veel achterstandswijken	- veel woningbouw	- concurrentie retail Roermond
- centrumfunctie zorg/onderwijs	- onderwijspositie onder druk	- nabijheid regio Eindhoven	- weinig monumenten
- aantrekkelijke omgeving	- hogere criminaliteit	- ruimte/woonomgeving	- beperkte centrumfunctie
	- komst IJzeren Rijn	- lagere criminaliteit	- komst IJzeren Rijn
	- onbekendheid verblijfsklimaat	- weinig achterstandswijken	
Welvaart			
- snelle afname werkloosheid	- structureel hoog werkloosheidspeil	- structureel lage werkloosheid	- opleidingsprofiel beneden Brainport-niveau
- sterke werkfunctie	- lager inkomensniveau	- sterke banengroei	
		- hoger inkomensniveau	

vervolg op volgende pagina

³ Het SWOT-overzicht is afgeleid uit de analyses die zijn uitgevoerd voor de Rabobank-studies 'Doorbreek de grenzen aan de groei' en 'Zonder profilering blijft alles bij het oude - Economisch perspectief voor Weerterland en Cranendonck'.

Roermond		Weert	
Sterkten/kansen	Zwakten/bedreigingen	Sterkten/kansen	Zwakten/bedreigingen
Ondernemerschap			
- veel starters	- dominantie collectieve sector en industrie	- sterk verankerd MKB	- kwetsbaarheid maakindustrie
- honkvast bedrijfsleven	- grote, sanerende instellingen	- brede marktfocus intermediaire bedrijven	- lager kennisgehalte bedrijfsleven
- groeiende retailsector	- vertrekoverschot aan bedrijven	- groot belang t&r sector	- stagnatie t&r sector
- markt toerisme en recreatie	- krimp maaksector	- bewerking Eindhovense markt	
- bewerking Duitse markt		- veel starters	
- sterk in kennis en zorg		- sterk in logistiek en maak	
Vestigingsklimaat			
- realisatie A73	- knelpunten N280	- ligging aan A2	- knelpunten N280
- economisch beleid gemeente	- bereikbaarheid bedrijfsterreinen	- vestigingsgebied bedrijven	- concurrentie Eindhovense investeringsklimaat
- DOC/retailstrategie	- bekendheid vestigingsklimaat	- beschikbaarheid bedrijfsterein	
- beschikbaarheid bedrijfsterein	- vergrijzing arbeidsmarkt		
- containerterminal			

Bron: Rabobank (2006) 'Doorbreek de grenzen aan de groei'; 'Zonder profilering blijft alles bij het oude - Economisch perspectief voor Weerterland en Cranendonck'.

Uit de sterke-zwakte analyse komen zowel parallelle als tegengestelde kenmerken van Roermond en Weert naar voren. Vergelijkbare kenmerken zijn:

- economisch belang van en de (potentiële) markt voor recreatie en toerisme
- hoge bedrijvendynamiek, Roermond vooral in de vorm van starters, Weert ook als vestigingsgebied voor bedrijven
- ruime beschikbaarheid van bedrijfsterreinen
- belangen en knelpunten omtrent de –opwaardering van de– N280
- onzekerheden over de –dreigende– in gebruik name van de IJzeren Rijn
- aantrekkelijke woonomgeving
- verlies van jongeren en snelle vergrijzing van de bevolking
- onbekendheid als vestigings- of verblijfsgebied bij het Nederlandse publiek.

Roermond en Weert zijn min of meer elkaar tegenpolen op het gebied van:

- welvaartsniveau; de werkloosheid ligt in Weert structureel lager dan in Roermond en Weertenaren zijn –daardoor– welvarender dan Roermonders
- woonprofiel; Weert telt relatief meer koop- en grotere woningen dan Roermond
- criminaliteit; Roermond heeft met relatief meer criminaliteit en problemen in achterstandswijken te maken dan Weert
- centrumvoorzieningen; Roermond heeft van oudsher een sterkere regionale functie voor overheid, zorg en onderwijs dan Weert

- imago als bezoekersstad; Roermond heeft een Bourgondischer uitstraling en een aantrekkelijker winkelcentrum dan Weert (meer monumenten)
- strategische ligging; Weert ligt gunstiger langs de A2 en nabij Eindhoven dan Roermond
- marktorientatie: Roermond richt zich traditioneel sterker op zichzelf en haar centrumfunctie voor de directe regio, daar waar Weert zich op een geografisch uitgestrekter marktgebied richt.

Op een aantal van de voornoemde punten nemen de tegenstellingen wel af. Zo verbetert de bereikbaarheid/licging van Roermond door de aanleg van de A73 flink. En de economische opleving van Roermond de laatste jaren leidt tot een snelle daling van de werkloosheid. De werkgelegenheidsontwikkeling in Weert vertoont de laatste jaren daarentegen kwetsbaarheden. Onder meer doordat de positie van Weert als vestigingsgebied voor –middelgrote- bedrijven wat onder druk staat.

Op zowel de overeenkomende als de tegengestelde karakteristieken hebben Roermond en Weert te winnen door meer met elkaar te gaan afstemmen en samenwerken.

Bij overeenkomende kenmerken gelden vooral de argumenten 'economische schaalvoordelen' en 'bestuurlijke invloed'. Het gaat ongewenste onderlinge concurrentie te voorkomen, met elkaar de optimale allocatie van investeringen af te stemmen en gezamenlijk op te trekken in belangenbehartiging en promotionele activiteiten.

Bij tegengestelde kenmerken staat het argument 'complementariteit' centraal. Op die terreinen is het zaak meer van ieders kwaliteiten te profiteren en beider kwaliteiten te bundelen om tot synergie-effecten te komen. Op die manier worden afzonderlijke kwaliteiten beter benut en vermindert de behoefte of neiging om als subregio alles zelf in huis te willen hebben. Dit veronderstelt wel een cultuur en houding van het elkaar zaken willen gunnen, genoeg willen nemen met een secundaire rol in de regio –achter de ander- en niet tegen elkaar willen opbieden.

6. Concrete thema's

Vanuit de SWOT-analyse zijn diverse thema's af te leiden waarbij nauwere regionale samenwerking tot meerwaarde kan leiden. Tot die conclusie is niet alleen Rabobank gekomen. Andere partijen en onderzoeksbureaus een vergelijkbare analyse volgen zijn Etin Adviseurs, Kamer van Koophandel Noord- en Midden-Limburg, de LWV en de Provinciale Staten van Limburg.⁴ Enkele van de meest kansrijke thema's zijn hieronder verder toegelicht.

Toerisme en recreatie

In Roermond én Weert speelt de toeristisch-recreatieve sector een belangrijke rol in de economie. In beide gemeenten en hun omgeving liggen kansen voor verdere ontwikkeling van de sector. Weert en omstreken met –oostelijke- De Kempen en De Grootte Peel als recreatiegebied voor de steeds voller wordende regio Eindhoven. Roermond met het Maasplassengebied, de Meinweg en het groeiende retailaanbod (onder meer DOC). De Kempen, De Grootte Peel, de Maas en –in mindere mate– de Meinweg zijn bekende streeknamen met een toeristisch imago.

Dit is voor Roermond en Weert aanleiding de versterking van de toeristische structuur en promotie via deze streekbenadering verder vorm te geven. De vraag is wel of de aandacht daarmee niet te zeer versnipperd raakt over meer gebieden en of elke streek afzonderlijk het complete toeristische product kan aanbieden waarop de bezoeker van vandaag de dag zit te wachten. Een combinatie van kenmerken uit de verschillende streken leidt tot een completer product voor langduriger bezoek. Voor dit product is inmiddels al een treffende werknaam gevonden: 'Groen, blauw en goud'. Het groen staat voor de bossen en heidevelden, het blauw weerspiegelt de Maas en het plassengebied en het goud staat symbool voor de fraaie, historische kernen in de regio.

Alleen al qua landschappelijk-recreatief aanbod zorgen Weert en Roermond tezamen voor én een omvangrijk aanbod, dat zich op veel punten kan meten met dat van bijvoorbeeld Zuid-Limburg en een regio als de Achterhoek, én voor een grotere diversiteit in landschappelijke kwaliteiten.

Waar Roermond een historisch centrum en monumenten te bieden heeft, aangevuld met waterrecreatie en retail, biedt het gebied rond Weert uitgestrekte, open agrarische en natuurgebieden. Qua accommodaties heeft Roermond een omvangrijk hotelaanbod en Weert juist veel aanbod op het gebied van campings en vakantieparken.

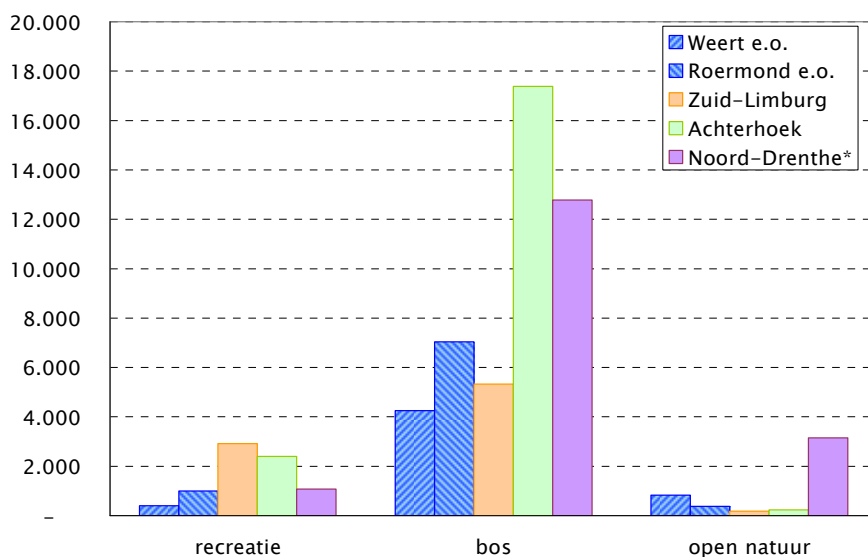
Gebundeld gepresenteerd leent het toeristisch-recreatief aanbod in Roermond en Weert zich voor combinatiebezoek van recreanten en vooral meerdaagse bezoekers. Waterrecreatie vormt daarbinnen de ruggengraat. De Maas, de plassen en de kanalen vormen een aantrekkelijk netwerk van toeristische routes. Een toeristische ontwikkelingsmaatschappij Maasplassen/WCL helpt het regionale toeristische product op professionele wijze vorm te geven, doordat garanties op een substantieel en structureel investeringsbudget en de nauwe betrokkenheid van toeristische ondernemers zijn gewaarborgd.

---

⁴ O.a. Etin (2005), Sociaal-economisch actieplan regio Roermond; Kamer van Koophandel (2005), Midden-Limburg – hart van Limburg; LWV (2005), Samen aanpakken – 2006-2010.

Figuur 3 Oppervlak toeristisch-recreatief landschap (in ha., 2004)

* Toeristisch kerngebied van Drenthe: Hondsrug en Ellertsveld.

Bron: CBS, bewerking Rabobank Nederland.

Infrastructuur

Zoals gezegd werken Roermond en Weert momenteel al samen tegen de in gebruikname van de *IJzeren Rijn*. En niet zonder succes, getuige de aandacht die het vraagstuk in de media krijgt, de vele studies die naar kansen en bedreigingen van de lijn worden uitgevoerd en de –recent groeiende- politieke steun die vanuit de Tweede Kamer en de Provinciale Staten wordt gegeven aan strenge randvoorwaarden voor de in gebruikname van de lijn.

Op zichzelf zou de IJzeren Rijn de logistieke functie van de regio kunnen versterken, mits dit niet ten koste gaat van de leefbaarheid in de regio en de regio ervan kan profiteren door de aanleg van een regionaal logistiek centrum, bijvoorbeeld op de voormalige RAF-basis langs de A52 of in de buurt van Weert. Bij de leefbaarheid gaat het vooral om de doorsnijding van de stad Weert en Nationaal Park de Meinweg. Alternatieve tracés zijn nodig om deze knelpunten te omzeilen.

In de regio bestaat geen visie op infrastructurele vraagstukken. De strategische ligging van de regio als geheel en de knooppuntfunctie vanwege het samenkomen van diverse internationale verbindingen, geven echter alle aanleiding een dergelijke visie wel te ontwikkelen en daaruit economische perspectieven te ontleen. Onderwerpen voor de visie zijn de gevolgen/kansen van de realisatie van de A73, de toekomst van de N280 (West) en de positie van de regio op het gebied van logistiek in West-Europa. Binnen dat kader past ook een afgewogen analyse en oordeel over de voor- en nadelen van IJzeren Rijn. Hieronder wordt nader op deze infrastructurele thema's ingegaan.

De Provincie heeft samen met gemeenten in de regio en Rijkswaterstaat onderzoek laten doen naar de toekomst van de *N280* (zowel oost als west). Daaruit is gebleken dat, na de openstelling van de nieuwe autosnelwegen A73-zuid en A74-zuid, tussen de autosnelweg A2 en Roermond op de provinciale weg N280 vóór 2020 capaciteitsproblemen zullen optreden. Om redenen van leefbaarheid en veiligheid zijn diverse aanpassingen wenselijk.

De Provincie denkt, binnen het reeds lopend traject van vaststelling van het Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan, een evenwichtige oplossing te bieden in de vorm van:

- ombouw van de N280 tussen de A2 en de N273 tot 2x1-strooks regionale (auto)weg met een omleiding om Baexem;
- aanpassing ontsluiting Roermond op de N280;
- het verbeteren van de verkeersveiligheid op de bestaande N280 tussen Weert en de A2 door de aanleg van rotondes en parallelwegen;
- eventuele medewerking te verlenen aan verlegging van de N280 in Weert indien dit door Weert wordt gewenst.

Een gezamenlijke reactie vanuit een gemeenschappelijke visie van de regiogemeenten hierop is gewenst om de opwaardering van de N280 zo snel en effectief mogelijk ter hand te kunnen nemen. Met name de –omvang en wijze van– financiering van de upgrading is daarbij nog een punt van aandacht.

In Weert zijn veel kleinere tot middelgrote bedrijven gevestigd waarvan de activiteiten zich op het raakvlak van logistiek en industrie bevinden. Roermond verkent de mogelijkheden zich verder te ontwikkelen op logistiek gebied, nu de A73 een feit wordt en de stad voorzichtig zoekt naar invulling van bedrijfsterreinen met handelsbedrijvigheid. Door het hanteren van een regionaal perspectief groeit het besef dat Midden-Limburg haar strategische ligging tussen België en Duitsland meer gericht kan benutten. Al helemaal nu de regio in infrastructureel opzicht een flinke impuls krijgt. De opgewaardeerde N280 kan de ruggengraat van de regionale economie gaan vormen⁵ en zal de drempelwerking van de Maas verder terugdringen.

Wat Venlo voor de logistiek tussen Rotterdam en het NordRhein-Westfalen is, zou de regio Midden-Limburg in een bescheidener vorm kunnen worden voor de logistieke functie tussen Antwerpen en NordRhein-Westfalen: een centrum van bewerking en overslag tussen rail-, weg- en binnenvaartvervoer. Weert met haar ligging langs de A2, spoorverbindingen en ruimte voor logistieke bedrijven, Roermond met haar ligging aan de Maas, de A73-A52 en -onder strenge voorwaarden- de IJzeren Rijn.

Bedrijventerrein Midden-Limburg (bij het Ei van St. Joost nabij Echt) vormt misschien wel de mooiste aanleiding de regio te ontwikkelen tot een strategische 'hotspot' voor bedrijven van buiten. Het is de laatste locatie in de wijde regio waar een regionaal bedrijventerrein wordt ontwikkeld en bovendien een qua ligging en ontsluiting unieke locatie.

De genoemde infrastructurele ontwikkelingen én de regionale benadering zorgen ervoor dat de economische ontwikkelingsperspectieven zich verbreden van de vigerende noord-zuid oriëntatie naar ook een west-oost oriëntatie.

Promotie en acquisitie

Roermond en Weert hebben, elk afzonderlijk, buiten de eigen regio geen duidelijk profiel en imago op het gebied van wonen, recreëren en werken. In grote delen van Nederland, maar ook in potentiële markten in westelijk Duitsland en het noordoosten van België staan de steden niet –goed– op de kaart. Hun wervende kracht strekt zich hooguit tot naburige regio's uit.

---

⁵ Etil (2007), De ruggengraat van Midden-Limburg: Regionaal-economisch belang van de N280 West.

Tegelijkertijd is er alle aanleiding mensen voor het gebied te werven, met het oog op de vergrijzing, de steeds gunstiger ligging en ontsluiting van het gebied en het aanwezige toeristisch-recreatief in het gebied. Voor een professionele regio'branding' bij het grote publiek en in de zakenwereld zijn Roermond en Weert op zichzelf te kleine spelers in de markt. Grotere steden als Eindhoven, Apeldoorn en Tilburg hebben al genoeg moeite om hun citymarketingbeleid succesvol uit te voeren. Denken dat Roermond en Weert dat ieder op eigen houtje even goed kunnen, is 'wishful thinking'.

Een overtuigend en in de regio breed gedragen verhaal achter regiomarketing valt of staat met een gezamenlijke visie op de eigen identiteit, waaruit een gemeenschappelijke noemer voor Midden-Limburg valt af te leiden. Een aansprekende gemeenschappelijke noemer laat zich vertalen in een slagzin, een beeldmerk, een persoonlijk verhaal. Echter, regiomarketing gaat veel verder dan het hanteren van een slogan en het doen aan promotie. De gemeenschappelijke noemer voor Midden-Limburg verwoordt een filosofie die als vertrekpunt en toetsingskader dient voor alle regionale initiatieven.

Ter illustratie: de slogan 'Eindhoven, leading in technology' impliceert dat de leidende positie in alle facetten van de lokale gemeenschap en economie zichtbaar moet zijn of minimaal bewust moet worden dat nagestreefd. Of het nu om woningbouw gaat, om onderwijs, om cultuur of om mobiliteit. Welk imago wil Midden-Limburg zich aanmeten, welke slogan en welk beeldmerk stralen uit en hoe wil Midden-Limburg zich dan noemen?

Overigens is de vergrijzing evenzeer een gezamenlijke kans als een bedreiging. Dat de regio in Nederland 'voorop loopt' in de vergrijzing, biedt de mogelijkheid vroeg op deze groeiemarkt in te springen. Tot 2025 neemt het aantal 60+ers met bijna 50% toe, ongeveer even snel als landelijk. En dat terwijl de groep jongeren (tot 20 jaar) met 17% krimpt, evenals de groep van 20 tot 60 jaar. De ouderen leeftijdsgroepen worden dus niet alleen belangrijker vanwege de toename van het aantal ouderen, maar ook doordat andere leeftijdsgroepen een stap terug doen.

De regionale markt heeft met de ontgroening en de vergrijzing heeft echter ook perspectief op de Duitse markt, aangezien de bevolking daar eveneens snel vergrijsst. Concreet gaat het daarbij om zorgtoerisme en medische industrie. Een inspirerend voorbeeld is de realisatie van een zorgboulevard –Orbis Medical Park– nabij Sittard, dat wekelijks zo'n 40.000 cliënten moet gaan bedienen.

Kansen rond het thema gezondheid strekken zich verder uit dan de ouderenmarkt. Op het gebied van sport kan Midden-Limburg meedingen naar gelden van NOC/NSF, die zijn bestemd voor de 100 beste sportieve ondernemingen in Limburg. Een georganiseerde aanpak op Midden-Limburgs niveau kan de regio als commercieel sportgebied op de kaart zetten.

Een ander specifiek voorbeeld, waar kansen liggen op het raakvlak van sport en vrije tijd, is de paardensector. In regionaal verband is het initiatief genomen een Paardenacademie op te zetten. Op die manier speelt de regio via nichemarkten in op haar kwaliteiten en onderscheidend vermogen ten opzichte van de opleidingsregio's Sittard-Geleen enerzijds en Venlo/Noord-Limburg en SRE/Eindhoven anderzijds.

Andere relevante thema's voor samenwerking zijn:

- Profileren van de regionale woningmarkt: Midden-Limburg als opvanggebied voor bewoners uit andere –stedelijke– landsdelen, waaronder de regio Eindhoven.

- Regionale organisatie van kennis en arbeidsmarkt, m.n. gericht op thema's als logistiek, food-gezondheid en –mogelijk- toerisme.
- Voeren van een regionaal afgestemd bedrijfslocatiebeleid.⁶
- Een regionale detailhandelsvisie: regionale afstemming van het aanbod van voorzieningen/retail.⁷

---

⁶ Zie o.a.: Etin/Hoge Dunk (2007), Naar een regionaal bedrijventerreinenbeleid.

⁷ Zie o.a. Etin (2007).

7. Naar een regionale ondernemersagenda

Waarom nu streven naar meer regionale samenwerking tussen Roermond en Weert? Het momentum lijkt er te zijn. De aandacht voor de regio –als geheel- vanuit de Provincie, de gemeenten zelf, maar bijvoorbeeld ook vanuit de regionale MKB-organisaties lijkt nu sterker aanwezig te zijn dan tevoren. Daarmee is ook het draagvlak voor een regionale aanpak bij stakeholders steviger geworden.

Om het momentum niet te verliezen en initiatieven niet te laten verzanden in te ambitieuze voornemens en ingewikkelde en stroperige processen, verdient een 'lichte' benadering uitgewerkt in een zeer concrete aanpak de voorkeur. Het is zaak te voorkomen dat hiervoor grote structuren worden opgezet, ingewikkelde discussies worden gevoerd over mandaten en democratische verantwoording en de samenwerkingsagenda te zeer wordt gedomineerd door lange termijn projecten.

De volgende zaken zijn dan ook van belang:

➤ **het zoeken naar en prioriteren van –voldoende- 'quick wins'**

Het moge duidelijk zijn dat werken aan bijvoorbeeld imagooversterking een proces van lange adem is. Meer wederzijdse transparantie over economisch beleid en uitwisseling van beleidsvoornemens en visies kan echter op korte termijn al van start gaan. Het ontwikkelen van een toeristische ontwikkelingsmaatschappij eveneens.

➤ **een projectorganisatie, die programmatisch werkt**

In de samenwerking moet het primair gaan om een regionaal programma dat aan de hand van een concrete agenda wordt uitgevoerd. Daarin staan per onderdeel concrete termijnen, werkverdelingen en doelstellingen geformuleerd. De projectmatige benadering laat de afzonderlijke steden alle ruimte voor samenwerkingsverbanden op andere gebieden in andere regionale constellaties. De programmatische benadering zorgt voor een pragmatische aanpak en uitvoering van de samenwerking.

➤ **gedeelde regie en verantwoordelijkheid tussen overheid en bedrijfsleven**

De uitdaging voor de overheid in de regio is een deel van de regie in het uitvoeringsprogramma over te laten aan het bedrijfsleven. Daar moet dan wel tegenover staan, dat het bedrijfsleven zichzelf sterk heeft georganiseerd (met één mond spreekt) en de oplossing van problemen niet automatisch bij de overheid legt. Ook niet wanneer deze afhangt van inzet van mankracht en financiële middelen.

Sterker, voorliggende notitie biedt de ondernemers in de regio juist de gelegenheid het voortouw te nemen in het initiatief voor meer regionale samenwerking in economische vraagstukken. De LWV kan, mede op basis van deze notitie, haar eigen voorstellen voor een agenda voor regionale samenwerking formuleren en voorleggen aan de betreffende overheden.

Geraadpleegde bronnen

- ABF (2006), Rabobank Monitor. Delft.
- CBS (2007), Statline. Den Haag/Heerlen.
- E,til (2007), De ruggengraat van Midden-Limburg: Regionaal-economisch belang van de N280 West. Maastricht.
- E,til (2006), Sociaal-economische verkenning Roermond 2006. Maastricht.
- Etin Adviseurs/Stuurgroep Hoge Dunk (2007), Naar een regionaal bedrijventerreinenbeleid. 's-Hertogenbosch.
- Etin Adviseurs (2005), Sociaal-economisch actieplan regio Roermond, fase 1 en fase 2. Tilburg.
- Kamer van Koophandel (2006), Mutatiebalans. Woerden.
- Kamer van Koophandel (2005), Midden-Limburg – hart van Limburg. Venlo.
- LWV (2005), Samen aanpakken – 2006-2010. Roermond.
- Rabobank Nederland (2007), Interactiemodel. Utrecht.
- Rabobank (2006), Zonder profilering blijft alles bij het oude. Economisch perspectief voor Weerterland en Cranendonck. Utrecht.
- Rabobank (2006), Doorbreek de grenzen aan de groei. Economisch perspectief voor Roermond e.o.. Utrecht.

Eendracht maakt daadkracht

Aanknopingspunten en aanbevelingen voor samenwerking op economisch gebied in Midden-Limburg

Deze publicatie is een uitgave van het directoraat Kennis en Economisch Onderzoek van Rabobank Nederland in opdracht van Rabobank Roermond en Rabobank Weerterland en Cranendonck.

De in deze publicatie gepresenteerde visie is gebaseerd op gegevens uit door ons betrouwbaar geachte bronnen. Deze bronnen zijn op zorgvuldige wijze in onze analyses verwerkt.

Overname van de inhoud met bronvermelding –'Rabobank Nederland (2007)' – is toegestaan. Het directoraat aanvaardt echter geen enkele aansprakelijkheid voor het geval, dat de in deze publicatie neergelegde gegevens of prognoses onjuistheden bevatten.

© 2007 Directoraat Kennis en Economisch Onderzoek

Ref. nr. r7035sbu

030 - 216 2661

Drs. S.D. Bulterman